

KAKO SI BIVSI ZAKONCI RAZDELIJO STARSEVSKE VLOGE

Giles-Sims, J., Parental role sharing between remarrieds and ex-spouses, *Youth and Society*, 19, 1987, 2: 134-150

Polovica vseh otrok v Združenih državah preživi do svojega 18. leta daljše ali krajše obdobje z enim samim staršem. Večina samohranilcev pa se ponovno poroči. Približno vsak peti otrok živi z nadomestnim staršem (očimom, mačeho). Otrok, ki živi s ponovno poročenimi starši, je doživel razpad ene družine in oblikovanje druge, to pomeni večkratno

prestrukturiranje starševskih vlog.

Nekateri razvezani zakonci sodelujejo pri opravljanju starševske vloge, drugi pa ne. Pri približno 50 odstotkih razvezanih zakoncev prevzame skoraj celotno starševsko odgovornost eden od njiju (spremljanje v petletnem obdobju po razvezi). Pri drugih 50 odstotkih pa pride do neke vrste sodelovanja med razvezanima staršema pri opravljanju starševskih vlog. Če hočeta starša opravljati to svojo vlogo, morata ostati na nek način povezana, strukturalno in emocionalno. Pravimo, da je taka družina "binuklearna". To je družina, v kateri otroku ni treba pretrgati vezi z enim od staršev in ki omogoča obema staršema izvajati njuni starševski vlogi. Če se starša ponovno poročita vsak s svojim partnerjem, ima otrok nenadoma kar več "staršev", to pomeni več avtoritet in zapletene medosebne odnose. Starši in nadomestni starši se zapletajo v konfliktno odnose in čustva v zvezi z avtoriteto do otrok in lojalnostjo do prejšnjega in sedanjega zakonca. Za mnoge postane osrednje vprašanje, kako se vesti do bivšega zakonca. Mnogi ne najdejo ustreznega odgovora in to je pomemben razlog, da bivši zakonci ne sodelujejo pri opravljanju svojih starševskih vlog.

Raziskava, o kateri poročamo, je zajela 40 gospodinjstev, ki jih sestavljajo ponovno poročeni zakonci, ki imajo iz prejšnjega zakona otroke, mlajše od 18 let. Do teh gospodinjstev so prišli potem, ko so pregledali naključni vzorec 1000 gospodinjstev iz splošne populacije (domnevno države Texas, ZDA). Intervjuvali so enega od staršev oziroma nadomestnega starša od stikov z bivšim zakoncem; o tem, koliko se posvetujeta o vzgoji otrok; o plačevanju preživnine. Na osnovi teh intervjujev so glede na odnose z bivšim zakoncem razdelili anketirance na tiste, ki imajo stike z bivšim zakoncem, in na tiste, kjer ni stikov. Poleg tega so jih glede na čustveni odnos med bivšima partnerjema razdelili na skupino s pozitivnim in skupino z negativnim odnosom. S kombiniranjem obeh teh dimenzij so dobili štiri tipe družin.

Prvi tip sestavljajo gospodinjstva, kjer imata bivša zakonca kooperativne odnose (sodelovanje in pozitivni čustveni odnos). Bivša zakonca soodločata o bistvenih vprašanjih, ki se tičejo otrok. Otroci redno videvajo tistega starša, ki ne živi z njimi. Zunanji roditelj redno vzdržuje stike in redno plačuje preživnino. Respondenti te skupine so izjavljali, da cenijo prispevek bivšega zakonca in da jim sodelovanje z njim pomaga pri vzgoji otrok.

Drugi tip sestavljajo pari s sovražnimi odnosi (stiki in negativni čustveni odnos). Bivši zakonec je sicer v rednih stikih, toda ob tem prihaja do konfliktov in sovražnosti v zvezi s stiki, s plačevanjem, odgovornostjo do otrok in podobnim.

Tretji tip sestavljajo pari, za katere je značilen indiferenten odnos. Zunanji roditelj ne vzdržuje rednih stikov z otroki, kar pa je roditelju, ki živi z otroki, po volji. Celo to, da bivši zakonec ne plačuje preživnine, jih ne moti preveč, ker menijo, da bi si v nasprotnem primeru lastil pravice do otrok. V teh družinah je novi partner učinkovito nadomestil bivšega zakonca v starševski vlogi.

H četrtemu tipu sodijo pari, pri katerih bivši zakonec prav tako kot pri prejšnjem tipu ne vzdržuje stikov, vendar pa roditelj, ki živi z otroki, to obžaluje. Nekateri se pritožujejo nad tem, da bivši zakonec ne plačuje preživnine, nekateri pa, da je zanemaril otroke. V nekaj primerih tudi nadomestni roditelj ne opravlja svoje starševske vloge.

Raziskava je pokazala, da so najpogostejši pari s sovražnim (konfliktnim) in indiferentnim odnosom. Ugotavljali pa so, ali se družine, ki vzdržujejo določen tip odnosov z zunanjim roditeljem, tudi kaj razlikujejo po odnosih, ki vladajo znotraj njih. Raziskovali so razlike v kohezivnosti, ekspresivnosti in konfliktnih (merjeno z Moosovo lestvico družinskega okolja). Kohezivnost se nanaša na občutek pripadnosti družini in izražanja ponosa. V družini je visoka stopnja ekspresivnosti, če družinski člani lahko izražajo svoja čustva in poglede. Konfliktnost pa pomeni, da so v družini pogosti spori.

Po teh merilih so, kot lahko pričakujemo, najboljše družine, ki vzdržujejo kooperativne odnose z bivšim zakoncem. Pri parih, ki so v sovražnih odnosih, je v celotni nadomestni družini več konfliktov, manjša kohezivnost in ekspresivnost. Posebno pomembna je konfliktnost med bivšima staršema. Tak njun odnos se negativno odraža tudi v vzdušju v nadomestni družini. Raziskava torej nakazuje možnost, da slabi odnosi med bivšima zakoncema vplivajo tudi na odnose v novi družini. Vendar pa vsi dejavniki, ki vplivajo na to, niso dovolj preučeni, da bi mogli na tej osnovi izvajati kake praktične sklepe.

Blaž Mesec